Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi
Cilt 3 No 1 157-166 2003
ISSN 1302 647X
02SA036

SİYASAL TERÖRİZM : NEDEN VE SONUÇLARI ÜZERİNE BİR İNCELEME

ÖZET

Tarihin her döneminde neredeyse bütün toplumlarda var olan terörizmin siyasal nitelikli olanının amacı, ülke bütünlüğünü bozmak veya mevcut siyasal düzeni değiştirmektir. Temelinde siyasal bir amaç ve şiddet barındıran siyasal terörizm, amacına yönelik eylemleri gerçekleştirirken diğer terörizm türlerinden farklı yöntemler kullanmaktadır. Gerçekte tam anlamıyla bir ideoloji içermemekle birlikte, terörist gruplar tarafından politik bir faaliyet olarak lanse edilmek istenen siyasal terörizm aslında özü itibariyle bir suçtur. Günümüzde artarak devam eden siyasal terörizm faaliyetleri, toplum güvenliğine yönelik en büyük tehlikeyi oluşturmaktadır. Amaca ulaşmada bir araç görevini üstlenen terörizm artık sadece Ortadoğu ülkelerine özgü olmaktan çıkmış ve günümüz Batı dünyasının en büyük kabusu haline gelmiştir.

ABSTRACT

POLITICAL TERRORIZM: AN ANALYSİS ON ITS EFFECTS AND RESULTS

Aim of the political terorizm in every society and almost in every period of the history has been to demolish the national integrity or change the existing political system. Political terörizm which contains a political aim and violence,use different methods from the other kinds of terrorizm while realizing its actions .In fact ıt does not contains an ideology, terrorist grups try to introduce political terrorizm as a politcal activity but in esence it is a crime. Political terrorizm activities which are increasing day by day, are forming the biggest danger towards the national security. Terörizm as a tool using for meet the objectives, are not only particular for the Middle Eastern countries but also it has became the biggest nightmare of the present Western world.

GİRİŞ

Terörizm kavramının tanımlanmasında yaşanan sorun, terörizm türlerinin farklılaştırılmasını da zorlaştırmaktadır. Dolayısıyla, siyasal terörizm kavramının kullanımında da çeşitli kavram karmaşası yaşanmaktadır. Bütün terör hareketleri siyasal içerikli midir? Hangi tür terör siyasal terördür? Soruları, siyasal terörizm kavramı çerçevesinde cevaplanması gereken sorulardır.

Terörizmin siyasi bir güdüsü olmayabilir. Cani insanlar terörizmi, fidye almak ve kişisel kazanç sağlamanın başka şekilleri için kullanmışlardır. Psikopatlar, sadist ve diğer sorunlu insanlar, engellenmişliklerini ve nefretlerini ifade etmek için, topluma karşı sembolik protesto ve intikam eylemleriyle korku ve dehşet salmaktadırlar. Bu tür şiddet eylemlerinin siyasi bir yönü bulunmamaktadır.

Siyasal terörizm genel bir tanımlamayla, bireylere, gruplara, toplumlara ya da devletlere, teröristlerin siyasi taleplerine ödün verilsin diye korku ve dehşet salmak için, cinayet ve ortadan kaldırmanın düzenli kullanımı, veya bunların tehdidi olarak tanımlanabilir.

Siyasal terörizmin diğer terörizm türlerinden ayrılması gerekliliği, terörizmle mücadele içinde zorunludur. Özellikle terörizmle mücadeleyi hukuk kuralları içinde yapmak zorunda olan demokratik yönetimler açısından, siyasal terörizmin diğer terörizm türlerinden ayrılması gerekmektedir.

Nihai amacı ülke bütünlüğünü bozmak ya da demokratik siyasal düzenin yerine başka meşruluk esasına dayanan bir düzen kurmak olan siyasal terörizm, bu amacı gerçekleştirmek isterken diğer terörizm türlerinden farklı taktikler kullanarak amacına ulaşmaya çalışmaktadır.

Bu çalışmada, terörizmin tanımlanma sorunu çerçevesinde siyasal terörizm kavramı tanımlanırken, siyasal terörizmin türleri, sebepleri, amacı ve taktikleri de incelenmeye çalışılacaktır.

TERÖR-TERÖRİZM KAVRAMLARI VE TANIMLAMA SORUNU

1.1. Terör Nedir?

Terör ve terörizm kavramlarını tam olarak tanımlamak ya da herkes tarafından kabul görmüş tek ve genel bir tanımdan bahsetmek mümkün değildir.

Latince "terrere" sözcüğünden türetilen terör sözcüğünün sözlük karşılığı; dehşet, korkunç şey, dehşet saçan şey veya kimse olarak tanımlanmıştır.(Redhouse Sözlüğü, 1997: 1012) Türkçe'de kullanılan "tedhiş" sözcüğü Arapça olup sözcük karşılığı; şaşırtma, ürkütme, yıldırma, korku salma(Par, 1990: 468) olarak tanımlanmaktadır.
Terör, hem şiddet yoluyla yaratılan korku ortamını, hem de bu ortamı yaratan vasıtayı yani şiddet eylemini ifade etmektedir.(Zafer, 1999: 1) Günlük kullanımda terör sözcüğü daha çok siyasal ve ideolojik içerikli eylemleri açıklamak için kullanılmaktadır. Kullanımda olay ya da eylem değil eylemcinin amacı esas alınarak olay bu sözcük ile tanımlanmaktadır. Bu bağlamda Türkçe karşılığı olarak terör; siyasal nitelikli şiddet eylemleri olarak tanımlanabilir.(Örgün, 2001: 13)
Terör egemen sosyo-politik güç yapısına (iktidara) uyumlu, yani onun ürünü, ya da karşıtı olmasına göre yukarıdan terör ve aşağıdan terör olmak üzere iki kısma ayrılır.(Ergil, 1990: 2)
Yukarıdan terör: "Eğer terör uygulaması, mevcut otorite sistemi ile çalışma ve eşgüdüm içinde ise, terör var olan iktidar kurumları aracılığıyla yürütülebilir. Bu durumda, iktidar-seçkinleri ya da egemen güçler, alışılmış/benimsenmiş kurallar ve meşru yönetim uygulamaları yerine kendi iradi seçimleriyle bir terör sürecini başlatabilirler. Bu seçimi kolaylaştıran nedenler arasında geniş çaplı ekonomik kriz, hızlı sosyal değişme ve örgütlü toplumsal grupların iktidar üzerindeki baskılarının artması sayılabilir. Bütün bu durumlarda, egemen güçlerin ve onların yönetimini meşrulaştıran toplumsal değerlerin ve oydaşmanın zayıfladığı görülür. Bu çözülmeye ve/ya da otorite zayıflamasına tepki olarak uygulamaya konan dehşete dayalı yönetim türüne terör rejimi ve/ya da yukarıdan terör denir."(Ergil, 1990: 2)
Aşağıdan terör: "Eğer terör ve şiddet, egemen güçlerin dışındaki bir güç odağından kaynaklanıyorsa, bu tür bir terör sistemi, çoğunlukla, mevcut otorite sistemini, özellikle devleti kontrol eden güçleri çökertmeye yöneliktir. Bu tür terör tipine aşağıdan terör adı verilir."(Ergil, 1990: 2)
Schreiber'e göre terör kavramı yukarıdan terörü, terörizm ise aşağıdan terörü tanımlamaktadır. Bu bağlamda, terör kavramı ile mevcut rejimin halkın baskı altında tutularak varlığının garanti altına alınması veya geliştirilmesi ifade edilirken, buna karşın terörizm kavramı ile hükümet edenlerin zayıflığını sergilemek hatta tüm devlet idaresini bertaraf etmek amacıyla alttan uygulanan saldırı faaliyetleri ifade edilmektedir.(Zafer, 1999: 2)

1.2. Terörizm Nedir?

Terör ile terörizm ayrı kavramlardır.(Başeren, 2002: 2) Terör bir eylem biçimi terörizm ise bir strateji anlayışıdır. Terörizmin tanımlanması hususunda yapılmış, bugüne kadar birbirinden farklı çok sayıda tanım bulunmaktadır. Yapılan bir çalışmada, 1936 ve 1981 yılları arasında yapılmış 109 değişik terörizm tanımı tespit edilmiştir.(Schmid, 1983: 119-152) ABD resmi kayıtlarında farklı anlamlarda yarım düzine terörizm tanımı bulunmaktadır.(Laqueur, 1986: 88)
Noam Chomsky'e göre, terörizmin incelenmesinde tutulacak iki yol vardır: Konuyu ciddiye alan doğru bir yaklaşım ya da terörizm kavramının bir güç dizgesinin hizmetinde kullanılacak bir silah olduğunu kurgulayan propagandacı bir yaklaşım.(Chomsky, 1999: 7) Bu sebeple terörizme objektif bir tanımlama getirilememektedir. Buradaki en büyük zorluk bir değer yargısında bulunmak ve kişisel ilgilerden kaçınmaktır.(Ferracute, 1984: 218) Başka bir görüşe göre ise, devletler arasındaki politik çıkar hesapları veya ideolojik baskılar nedeniyle üzerinde uzlaşılan ortak bir terörizm tanımına henüz ulaşılamamıştır.(Schmid, 1983: 7)
Terörizmin genel olarak şiddet mi, yoksa şiddetin özel bir biçimi mi olduğu; vurgulamanın onun siyasal karakterine ve savaş yöntemlerine mi, yoksa yapılması gerektiği; belli bir amaca yönelik sistematik karakterinin mi, yoksa tahmin edilemezliği ile simgesel yönlerinin mi, ya da belki de kurbanlarının pek çoğunun masum insanlar olması gerçeğinin mi seçilip ayrılması gerektiği üzerinde bir anlaşma bulunmamaktadır.(Laqueur, 2002: 95)
Bir tanımlamaya göre terörizm, "kaçırmadan cinayete kadar uzanan ve amacı sindirme olan şiddet eylemlerine verilen addır."(Ergil, 1990: 1) Başka bir tanımlamaya göre ise; "terörizm özellikle siyasal bir amaçla, şiddetin sistemli ve devamlı olarak kullanılması politikasıdır."(Daver, 1986: 93) Bir başka tanıma göre ise, "terörizm ne bir konvansiyonel savaş şekli, ne adi bir suç, ne de iletişim araçlarına yarayan gelişigüzel bir deliliktir. Terörizmi farklı kılan en önemli özelliği, onun politik amaçlara erişmek için kullandığı kendine mahsus stratejidir.(Karacan, 1984: 196)

Üzerinde bir türlü uzlaşılamayan terörizm kavramında tanımlar amaç değil, düşünmeye yardımcı olan araçlardır(Zafer, 1999: 5) ve hiç bir terörizm tanımı, tarihe geçmiş bütün şiddet çeşitlerini kapsayamaz.(Altuğ, 1995: 20)
Yapılan tanımlarda dikkati çeken ortak özellikler siyasal bir amaç ve şiddet unsurunun bulunmasıdır. Bununla birlikte terörizm, bir ideoloji değil farklı politik kanaatlere sahip insanların kullandığı bir stratejidir.(Laqueur, 1986: 90) Terörizm, bir doktrin hatta sistematik bir fikir değildir, terörizm bir yöntem, taktik bir bakıma da bir savaş biçimidir.(Tavas, 2002: 17)
Terörizm, her ne kadar siyasi ve felsefi sistemler gibi "-izm" ekiyle anılmakta ise de gerçekte bir sistemi, bir ideolojiyi içermemektedir.(Zafer, 1999: 3)
Yukarıda yapılan terörizm tanımlamalarında, ortak özellik olarak, şiddet unsuru ve siyasal bir amaç bulunduğunu belirtmiştik. Ancak terörizmin siyasi bir güdüsü bulunmayabilir(Wilkinson, 1979: 48) ve her siyasal şiddet çeşidi de terör niteliğini taşımaz.(Hazır, 2001: 43) Toksinmanların, psikopatların, akli dengesi bozuk olanların davranışları ile kendi koşullarında terör yaratabileceklerini düşünmek mümkündür.(Başeren, 2002: 3) Dolayısıyla, kriminal suçlar çerçevesinde değerlendirilmesi gereken terör eylemleri ile siyasal güdülerle harekete geçirilen terörizmin birbirinden ayırt edilmesi gerekmektedir. Bu çalışmada bizim ele alacağımız konu siyasal terörizm olacaktır ve çalışmanın bundan sonraki kısımlarında "terörizm"den kastedilen ise "siyasal terörizm" kavramıdır.

2. SİYASAL TERÖRİZM KAVRAMI VE ÖZELLİKLERİ

2.1. Siyasal Terörizm Kavramı

Terörizmi diğer adi suçlardan ayıran temel unsur siyasal amaç içermesi(Jenkins, 1986: 780) ve "fiilin siyasal saikle işlenmiş olmasıdır. Ancak siyasal olan saikin içeriği fiilin terörizm niteliğinde olup olmadığını belirlemede bir rol oynamaz. Böyle bir değerlendirmenin doğal sonucu olarak hangi siyasal görüş doğrultusunda olursa olsun etki yaratmak için terörist stratejilere başvuran herkesin terörist olduğun kabul etmek gerekir. Sadece niteliği gereği şiddetle hiçbir şekilde bağdaşması mümkün olmayan ideolojilerin, şiddete başvurdukları anda artık kendileri olmaktan çıkacak olmaları nedeniyle, terörist olmaları imkan haricidir."(Başeren, 2002: 3)
Ted Robert Gurr, siyasal terörizmin tanımlanmasında üç unsur kullanılabileceğini belirtmektedir. Buna göre, Birincisi; siyasal terörizm yıkıcı şiddet kullanır ve açıktan yapmak yerine gizlice mücadele eder, ikincisi; siyasal terörizm eylemlerindeki başlıca hedefleri politik kişilerdir. Üçüncüsü ise; gizlice ve arasıra işlenen eylemler aracılığıyla destek sağlamaya çalışırlar.(Gurr, 1979: 25)
Siyasal terörizm üç parçadan oluşan bir bütündür. Şiddetin tehdit veya fiile dönüşmesi, fiil veya tehdidin reaksiyon hissi içermesi ve bu reaksiyon ve fiillerin toplumsal etkiler oluşturması.(Stohl, 1979: 13)
Paul Wilkinson siyasal terörizmi şu şekilde tanımlamaktadır, "siyasal terörizm, bireylere, gruplara, toplumlara ya da devletlere, teröristlerin siyasal taleplerini yerine getirmek üzere cinayet ve yoketmenin düzenli kullanımı veya cinayet ve yoketme tehdididir."(Wilkinson, 1979: 13) Son derece muğlak bir kavram olan siyasal terörizmi, bu tanım çerçevesinde ele almak çalışmamız açısından da uygun görünmektedir.

2.2. Siyasal Terörizmin Özellikleri

Siyasal terörizmin özelliklerini genel olarak sıralayacak olursak;
Öncelikle belirtmemiz gereken husus, siyasal terörizm politik bir faaliyet değil bir suçtur.(Stohl, 1979: 2)
Siyasal terörizm sol ve devrimci karakterlidir.(Schmid, 1983: 167) Ancak bu yalnızca, terörizmin kuramsal sorunlarının sol tarafından her zaman çok daha geniş olarak tartışılması bakımındandır. Sağ kanat topluluklarıyla ulusçu hareketlerde en az aynı sıklıkta terörizme başvurmaktadır.(Laqueur, 2002: 84)
Siyasal terörizm, siyasal bir savaş tekniğidir.(Laqueur, 2002) Ancak terörizmin örgütlü ve kuralsız şiddet içermesi, yani kuralsız oluşu terörizmi savaştan ayıran en önemli ayrıcalığıdır. Çünkü savaşın hiçbirinde kuralsızlık yoktur.(Tavas, 2002: 17)

Siyasal terörizmin stratejisine göre fiil semboliktir. Fiilin sembolik olması terörizmi gerilla savaşı ve diğer savaşlardan ayırıcı bir niteliktir.(Hanlı, 2002)
Terörizm yalnızca teröristin zihninde cereyan eden hayali bir savaştır. Bu hayali kısmi bir savaş olup ancak taraflardan biri için geçerlidir. Hayali savaş ancak "düşman" tarafından kabul edilince gerçek bir savaşa dönüşür.(Ferracuti, 1984: 228)
Savaşlarda düşmanın imha edilmesi temel amaçtır. Terörizmde ise cinayetler ve diğer eylemler nihai amacın aracı konumundadırlar. Bu çerçevede terörizm bir tiyatro oyunudur. Mesajlar seyirci kitleye ve tüm dünyaya bu sahneden verilmektedir.(Tavas, 2002: 18)
Terörizm insan doğasının bir ürünü değildir. Bir diğerine zarar ve acı vermek insan yeteneklerinin saldırganlık repertuarının bir parçasıdır.(Ergil, 1990: 46)
"Terörizm pejoratif bir anlam içermektedir. Terörizm niteliğine sahip suçlarda fail ile suçun mağduru arasında bir bağlantı bulunmamakta, mağdur hemen her zaman tümüyle masumdur, sadece başkaları üzerinde yaratılacak bir etki adına kurban edilmektedir. Bu durum terörizmin niçin ahlak dışı olduğunu da açıklamakta ve ona pejoratif bir anlam yüklemektedir."(Başeren, 2002: 6)

3. SİYASAL TERÖRİZMİN TÜRLERİ

Paul Wilkinson siyasal terörizmi üç ana gruba ayırmaktadır.
(i) İhtilalci (Devrimci) terörizm
(ii) Alt-İhtilalci terörizm
(iii) Bastırıcı terörizm(Wilkinson, 1979: 55)

3.1. İhtilalci (Devrimci) Terörizm

İhtilalci ya da devrimci terörizm, "gerçek bir siyasal ihtilalin beraberinde gelmesi için terörist şiddet taktiklerinin sistematik olarak kullanılması"(Hazır, 2001: 48) şeklinde tanımlanmaktadır.
Harry R. Targ'ın tanımlamasına göre ise; "devrimci terörizm, bir toplumda kökten değişiklikleri destekleyen kişi ve grupların davranışlarının bir biçimidir. Tarihsel şartlar ve değişimci güçlerin bir ürünü olan devrimci terörizm, devrimci toplumsal hareketlerle aynı anlamı taşımaz."(Targ, 1979: 120)
Wilkinson'a göre ihtilalci terörizmin amacı, devrim ya da sistemli bir şekilde devrimci hedeflere ulaşmaktır.(Wilkinson, 1979: 56) Ted Robert Gurr'e göre ise, terörist eylemleri gerçekleştiren faalleri güdüleyen şey devrimci arzulardan çok, belli politikalara ve politik figürlere yönelik düşmanlıktır.(Gurr, 1979: 24)
"İhtilalci terörizm, küçük bir grup olsa bile, daima bir lideri, ideolojisi ya da biçimlenmemiş de olsa programı olan bir grup fenomenidir. Alternatif örgütsel yapılar geliştirirler. Şiddet ve terörizm örgütü tipik bir biçimde, ihtilalci hareket içerisindeki uzman suikastçı ve askeri nitelikli organlar tarafından üstlenilmiştir."(Wilkinson, 1979: 56)
İhtilalci terörün alt tipleri de bulunmaktadır.
Bunlar:
(i) Saf terör teşkilatları (tek silah terörizmdir),
(ii) Yardımcı bir silah olarak terörü kullanan ihtilalci ve milli kuruluş partileri ve hareketleri,
(iii) İhtilalin ilerleyişle birlikte görülen kısa dönemli isyan nitelikli terör,
(iv) Kır ve şehir gerillalarının terörizmi,
(v) Dinsel, ırksal azınlıklara ve sosyal sınıflara yönelen ihtilalci terör rejimi,
(vi) Uzun dönemli ihtilalci gayeleri amaçlayan eylemli propaganda,
(vii) Uluslararası terörizm.(Hazır, 2001: 48-49)

3.2. Alt-İhtilalci Terörizm

Siyasal terörizmin türleri arasında ikinci grubu, "devletin baskısından veya ihtilalden başka siyasal motiflerle terörü kullanan alt-ihtilalci terörizm teşkil eder. İhtilalci terörizmin köklü değişim istemesine rağmen, alt-ihtilalci terörizm, daha çok hükümeti bazı konularda politika değişikliğine zorlamak veya teröristlerce suçlanabilir görülen hükümet politikalarına karşı misilleme yapmak gibi

sınırlı amaç güderler."(Hazır, 2001:49) Örneğin, kamu görevlilerini görevden aldırmak veya cezalandırmak, rakip gruplarla siyasi mücadeleye girişmek(Wilkinson, 1979: 56) gibi.
Alt-ihtilalci terörizmde, bireyler her ne kadar tek başlarına eylemde bulunsa da, tipik bir biçimde küçük gruplar halinde örgütlenirler, oldukça tahmin edilemezdirler; çoğu kez psikopatolojik ve kriminal şiddetten ayırt edilemezler.(Wilkinson, 1979: 56)

3.3. Bastırıcı Terörizm

Bastırıcı terörizm, "baskıcı tarafından sakıncalı sayılan belli davranış şekillerine fertleri veya grupları boyun eğdirme, engelleme veya yasaklama amaçlarıyla sistematik şiddet eylemlerinin teröristçe kullanılması"(Hazır, 2001: 49) olarak tanımlanmaktadır.

Bastırıcı terör, nüfusun tamamını veya seçilmiş bir grubu hedef alabilir.(Hazır, 2001: 49) Baskıcılar tarafından istenmeyen olarak tasarlanan davranış biçimlerini, bireyleri ya da grupları bastırmak veya baskı altında tutmak ya da seçilmişleri keyfi olarak "tasfiye" etmek gibi amaçları bulunmaktadır.(Wilkinson, 1979: 56-57)

Daha açık bir ifadeyle, "kurulu otoritenin ayaklananlara karşı uyguladığı terörizm"(Başeren, 2002: 4) olarak tanımlanabilecek olan bastırıcı terörizm, genellikle iktidar partisi ve orgu gibi diğer organları içermekle birlikte, uzman terör birimi ve gizli polis bu görevi gerçekleştirmek üzere geliştirilir.(Wilkinson, 1979: 57)

Bastırıcı terörizm türü de farklı şekillerde görülebilir. Devlet terörü, koloni terörü, polis terörü, sıkıyönetim terörü (askerin terör aracı olarak kullanılması halinde), hapishane ve hapishane kampı terörü, köle terörü, ideolojik ve düşünce terörü, karşı ayaklanma terörü gibi örnekler bastırıcı terörün özel şekilleridir.(Hazır, 2001: 49)

Demokrasilere karşı ciddi tehdit oluşturması bakımından diğer siyasal terörizm türleri ayrı bir öneme sahiptirler. Bastırıcı terörizm ise, daha çok totaliter, otoriter ve geleneksel rejimlerin yapılarına uygun düşer,(Hazır, 2001: 50) hatta siyasal terör demokrasi dışı sistemlerde, liderin paranoyasının bir aracı haline gelebilir.(Wikinson, 1979: 57)

4. SİYASAL TERÖRİZMİN SEBEPLERİ

Bu bölümde terörizmin sebepleri incelenmeye çalışılacaktır. Ancak öncelikle şu hususu belirtmeliyiz ki, burada ele alacağımız sebepler terörizmin nedenlerini bütünüyle açıklama iddiasıyla değil, kişi ya da grupları terörizme sevkeden göreceli faktörler olarak değerlendirilmelidir. Terörizmin sebepleri ülkeden ülkeye hatta aynı ülke de zaman içerisinde değişiklik gösterebilmektedir. Ayrıca terörizmin ortaya çıkışında belirlenen faktörlerin yanında rastlantısal öğelerde bulunmaktadır.(Laqueur, 2002: 138) Belirtmemiz gereken bir başka husus ise, herhangi bir terörizm için uygun olan bir sebep, başka bir terörizm türü için ise uygun düşmeyebilir.

4.1. İdeolojik Sebepler

4.1.1. Sağcı Politik Akımlar

Sağcı politikaların en aşırı örneği faşizmdir. Bu ideolojiye göre, fert toplumun bir parçasıdır ve içerisinde doğup eğitildiği toplum ve kültürden bağımsız olarak varlığını sürdüremez. Devlet, toplumsal düzeni bireysel özgürlüklerin üzerinde tutan sürekli ve mutlak bir güçtür.(Zafer, 1999: 16) Diğer sağcı politikalar, ya yeni değerlere karşı bir tepki olarak monarşiye dönmeyi ya da sadece mevcut solcu eğilimlere karşı daha az merkeziyetçi bir ekonomik düşünceyi temsil ederler.(Karacan, 1984: 203)

Sağ şiddet ideolojisinin felsefesi öneriden çok eleştiriye dayanır. Yani sağ terörün ana unsurları, "Komünizm tehlikesinin varlığı" varsayımına dayanan toplumun tehlikeden kurtarılması düşüncesi, bunun içinde "sol terör" ile yeterince mücadele etmeyen liberal demokratik devlet yerine otoriter sağcı devletin kurulması esasına dayanır.(Zafer, 1999: 16)

Aşırı sağ için yer alan diğer fraksiyonlar ise aşırı milliyetçilik ve teokratik devlet düzeni kurmayı hedefleyen akımlardır. Aşırı milliyetçilik, bölücü nitelik taşıyan, kısmen de ırkçılığı da kapsayan

faaliyetlerdir. Teokratik devlet taraftarlarının amacı ise siyasi sınırlar dahilinde önce şeriat hükümlerine dayalı bir devlet kurmak ve daha sonra da İslam ülkelerini birleştirip sınırsız bir İslam birliğini gerçekleştirmektir.(Zafer, 1999: 16)

4.1.2. Solcu Politik Akımlar

Solcu politikalar "sınıf mücadelesi" esasına dayanmaktadır.(Zafer, 1999: 16) Kendisinden önceki sosyalist düşünürlerin fikirlerini özetleyen Karl Marks'a göre, sosyal evrimde en son değişim, endüstriyel üretim araçlarının icat edilmesinden sonra, bu araçların işçilerin, yani proletaryanın eline geçmesiyle olacaktır. Ancak bu sosyal evrimin nasıl olacağı, yavaş ve şiddetsiz mi, yoksa hızlı ve zorla mı gerçekleştirileceği sorusu belirsizdir. Marks tarafından çözülmeyen bu problem, haleflerini de meşgul etmektedir.(Karacan, 1984: 203)

1947 yılında Çin'de Mao ve 1959 yılında Küba'da Fidel Castro uzun endüstrileşme sürecini beklemeden kır gerilla taktikleriyle ihtilali gerçekleştiren Marksistlerdendir. Bunlar terörizme giden süreçte önemli birer örnektirler.(Karacani 1984: 204)

Son kuşağın en etkili Neo-Marksisti Herbert Marcuse, devrimci değişimin geleneksel sosyal metotlarla değil, sistemin dışına çıkan şiddet yöntemleri ile gerçekleştirilebileceğini iddia etmiştir.(Karacan, 1984: 204)

Modern teröristler, Marksizm-Leninizm'den şu unsurları miras olarak almışlardır: 1- Haklı, gerekli ve kaçınılmaz sosyal ihtilalin olacağı, 2. İhtilale erişmek için radikal bir eylemciliğin gerekliliği, 3. Milli gelişme için eski emperyalist güçlerin yok edilmesi, 4. Şehir gerilla platformunun önemi, 5. Geleneksel sosyal değişim yöntemlerinin dışına çıkılması.(Karacan, 1984: 205)

Sağ ve sol terörizmin ortak yönleri, iki tür terörizminde mevcut liberal demokratik düzene karşı olması ve düzeni bertaraf etmeye çalışırken aynı aracı yani siyasi şiddeti kullanmalarıdır. Farklılıklar ise, karşı oldukları sisteme alternatif olarak sundukları modeldedir. Sol terör, devletin siyasi yapısını değiştirmenin yanı sıra devlete temel olan üretim ilişkileri sistemini de değiştirmeyi amaçlar. Sağ terör ise, siyasi sistemi yıkmaya çalışır ancak diğer taraftan kapitalist üretim ilişkilerinin devamlılığını amaçlar.(Zafer, 1999: 17)

Terör yukarıda açıkladığımız biçimde sadece sol veya sağ akımların bir aracı değil, mevcut siyasi sistemi benimseyen, siyasi sistemle çelişen bütün grupların ortak vasıtasıdır.(Zafer, 1999: 17)

4.1.3. Anarşizim

Anarşizim, her türlü otoriteyi reddeden ve bu otoritelerin yıkılmasını amaçlayan bir akımdır. Bu nedenle anarşizim, "her türlü devlet kurumlaşmasına, kapitalist devlete olduğu kadar sosyalist devlete de karşı, ferdiyetçi bir dünya görüşü" olarak tanımlanabilir.(Örgün, 2001: 21)

Aristoteles, anarşi kavramını, "efendisiz kölelerin" kol gezdiği bir durum olarak tanımlar ve bunu demokrasinin yozlaşması olarak değerlendirmektedir. Kant ise anarşiyi, baskı ve baskının kurumlarını içermeyen yasa ve özgürlük şeklinde tanımlamaktadır.(Örgün, 2001: 22)

Fransız düşünür Pierre-Joseph Proudhon (1809-1865)'a göre, siyasi sistem birbirleriyle çelişki halinde olan iki temel ilkeye dayanıyor: Otorite ve özgürlük. Her toplum türü için geçerli olan bu iki ilke, kendi aralarında savaş halindedirler, biri olmadan öbürünün anlamı yoktur. En otoriter toplumda bile az da olsa özgürlük, en özgür toplumda da belli bir ölçüde otorite bulunur.(Sarıca, 1996: 148)

Anarşizmi bir politik sistem ve hareket olarak tarif eden Rus anarşistlerden Michel Bakunin (1814-1876)'e göre, "evrenin anarşiye doğal bir eğilimi vardır ve insan hiçbir gücün baskısı, boyunduruğu altına giremez."(Sarıca, 1996: 151)

Anarşizme göre, ekonomik koşulların değişmesiyle devletin otoriter yapısının kalkacağını ve böylece haksızlıklar ve adaletsizliklerin yok olmasıyla sosyal yaşam bir savaş hali değil, herkesin herkese yardım ettiği bir düzen oluşacaktır.(Zafer, 1999: 18)

Anarşizmin günümüzde bir amaç değil, devletleri yıkıp ortadan kaldırmak için bir araç, bir soğuk harp stratejisi olarak kullanılmaya başlanmasıyla terörizm ve anarşizim kelimeleri birlikte kullanılmanın ötesinde eşanlamda kullanılmaya başlanmıştır. Bunun sebebi her türlü baskıyı reddeden anarşizmle

ters düşmesine rağmen, terörün anarşistler tarafından anarşist felsefenin gerçekleşmesinde bir araç olarak kabul görmesidir.(Zafer, 1999: 19)

4.1.4. Nihilizm

Nihilizm hiçbir değere inanmamaktır. Anarşizmin aksine nihilizm, insanlar için hiçbir mutlu gelecek görmez ve belli bir değer sistemi ile çalıştığından dolayı, riyakar ve sahte addettiği mevcut sistemi yıkmaya çalışır. Nihilistin niteliğinden dolayı amaçları da genellikle tanımlanamamaktadır.(Karacan, 1984: 202)

4.2. Sosyo-Ekonomik Sebepler

Bir toplumda sosyo-ekonomik dengesizliğin ve istikrarsızlığın mı terörizmi yarattığı, yoksa terörizmin mi istikrarsızlığa sebebiyet verdiği kesinliğe kavuşturulamamış bir sorudur.

Targ'a göre terörizm ileri derecede endüstrileşmiş toplumlar ve endüstrileşememiş geri toplumlarda modern toplumlara nazaran daha fazla varlık göstermektedir.(Targ, 1979: 119) Bu düşünceyi destekleyen Laqueur'e göre de, toplumsal değişiklikler huzursuzluklara yol açar; modern ülkeler daha istikrarlıdır, çünkü halkın isteklerini karşılayabilmektedirler, az gelişmiş ülkeler istikrarsızlıkla maluldür, çünkü halk arasında sistematik engellemeye yönelik tepkiler bulunmaktadır. İleri düzeyde gelişmiş toplumlarda da tatminsizlik yaşanmasından dolayı bir tepki oluşabilir.(Laqueur, 2002: 113)

Ekonomik dengesizliklerin terörizme elverişli bir ortam yarattığına dair verilebilecek bir örnek Kanada'daki Quebec hareketidir. Quebec eyaleti tarıma bağlı ve sanayileşmeden yeterli pay alamayınca ekonomik dengesizlik huzursuzluklara yol açmış ve bu memnuniyetsizlik bölgenin Kanada'dan ayrılarak bağımsız bir devlet oluşturulması isteklerini arttırmıştır. Quebec Kurtuluş Cephesi bu durumu kullanarak terörizme başvurmuştur.(Zafer, 1999: 21)

Ekonomik dengesizliklerin terörizmin sebebi olmadığını gösteren örneklerde bulunmaktadır. Bu görüşe örnek olarak, İspanya'nın endüstriyel anlamda en gelişmiş bölgesi olan Bask'da ayrılıkçı terör örgütü ETA'nın terörist faaliyetleri gösterilebilir.

Laqueur'a göre, "Terörist hareketlerin gizemli karakterini genel ekonomik eğilimlere bakarak deşifre etmeye çalışmak, belki de fındık bile olmayan küçücük bir nesneyi kırmak için dev bir fındık kıracağı kullanmaya benzer"(Laqueur, 2002: 141) demek suretiyle, ekonomik istikrarsızlığın terörizmin nedenlerini açıklamaya yeterli olamayacağını savunmaktadır. Kanaatimizce, ekonomik istikrarsızlık veya dağılımdaki dengesizlikler tek başına terörizmin bir nedeni olamaz ancak, ülke içerisinde belirli bir bölgede yaşayan etnik grupların, kendilerine haksızlık yapıldığı düşüncesinin güçlenmesine ve terörizmin oluşmasına önemli bir katkı sağlayabilir. Laqueur bu duruma da karşı çıkarak şu görüşleri ifade etmektedir.

"Ne zaman büyük adaletsizlikler yapılır, o zaman terörizm ortaya çıkar. Dolayısıyla, eğer adaletsizlik, haksızlık ortadan kaldırılırsa terörizm de yok olur. Bu görüş insana makul geliyor, hayatından memnun olan insanların vahşi şiddet eylemlerine yeltenmesi olasılık dışıdır. Fakat kağıt üzerinde doğru olabilen bu önerme gerçek dünyada nadiren doğrulanmaktadır. Bir toplumda "sistem"in tahammül edilmez olduğuna kendilerini inandırmış saldırgan insanlar hep olacaktır, değişim olsunda nasıl olursa olsun anlayışındaki bu kişiler açısından değişimi sağlamanın tek mümkün yolu şiddettir."(Laqueur, 2002: 136)

Laqueur'in açıklamaya çalıştığı sistem ve terörist davranış ilişkisi Targ'ın "teröristler sosyo-politik yapıyı zulüm veya baskı olarak algılar"(Targ, 1979: 120) tespitiyle netliğe kavuşur.

4.3. Etnik Sorunlar

"Kendi kendini idare etmek isteyen ayrı ve belirgin bir insan grubuna ait olma hissi politik ve ekonomik sistemlerin ayrılmaz bir parçasıdır."(Karacan, 1984: 201)

Milli kimliğin ortaya çıkmaya başladığı, manevi unsurların kuvvetli olduğu etnik gruplar kendi bağımsız devletlerini kurmak için terörü kendilerine araç olarak seçebilirler(Zafer, 1999: 23) ve teröristler kendilerini "milli bağımsızlık" savaşçıları gibi göstermeye çalışırlar.(Karacan, 1984: 202) Bunun dışında, belirli bir etnik gruba tanınan hakların veya imtiyazların devlet tarafından artık garanti altına alınmaması durumunda bu hak ve imtiyazları korumayı amaçlayan grupların oluşturduğu örgütlerde terör faaliyetlerine başlayabilirler.(Zafer, 1999: 24)

Terörizmin, özellikle de etnik temele dayalı ayrılıkçı terörizmin dış desteğe dayandığı iddia edilir. Bazı durumlarda ayrılıkçı terörizmi dış desteğe dayanarak açıklamak mümkündür, fakat bu her zaman doğru olmayabilir, bu tür terörizmin ortaya çıkışı sonuçta, teröristlerin ve onların karşısında olanların kararlılığına bağlıdır.(Laqueur, 2002: 140)

5. SİYASAL TERÖRİZMİN AMACI VE TAKTİKLERİ

5.1. Siyasal Terörizmin Amacı

Siyasal terörizmin en baştaki amacı davasıdır.(Wilkinson, 1979: 59) Terörizm mevcut siyasal, sosyal, ekonomik, kurum, süreç ve ilişkileri ortadan kaldırmayı ve yerine savundukları davalarına uygun ideal düzeni kurmayı amaçlamaktadır.(Tavas, 2002: 9)

Genellikle bütün siyasal terör grupları, amaçlarını gerçekleştirmedeki en büyük engelin demokratik değerlere karşı kamuoyunun verdiği destek olduğunu bilmektedirler. Bu nedenle, siyasal terörizmin amacı halkın demokratik değerlere olan inançlarını ve demokratik yönetimlere verdiği desteği azaltmaktadır.(Hazır, 2001: 57) Bu noktada terörizmin hedefi, demokratik toplumları istikrarsızlaştırmak ve hükümetlerin aciz olduklarını göstermektedir.(Laqueur, 1986: 87)

Terörizmin bir diğer ortak amacı destekleyicilerine ya da kendilerine potansiyel olarak sempati duyanlara ilham kaynağı olmak ve onları harekete geçirmektir.(Wilkinson, 1979: 59) Terörizm, hükümet ve güvenlik kuvvetlerini tahrik etme amacı güder,(Wilkinson, 1979: 59) giderek eylemle birleşen bu terörist tahriklerin ileri amacı, yetkilileri şiddet ve zor kullanmaya mecbur bırakmaktır. Sıkıyönetim uygulanmasına kadar gidebilecek olağanüstü yetkilerin kullanılması sonucunda demokrasinin askıya alınması sağlanarak, masum vatandaşların aşırı derecede rahatsız edilmelerini ve giderek rejimden uzaklaşmaları sağlanacak(Hazır, 2001: 59) ve böylece bir kaos ortamı yaratılacaktır.

Terörizm yoluyla oluşturulan güvensizlik ve belirsizlik ortamında birey sahipsizlik duygusuna kapılmakta ve her tür etkiye açık hale gelmekte,(Tavas, 2002: 21) ve terörizmin etkisine daha kolay girebilmektedir.

Uzun dönemli amacı, görüşleri doğrultusunda yeni bir rejim yaratmak olan siyasal terörizm, yukarıda ele aldığımız kısa dönemli amaçları doğrultusunda bu amacını gerçekleştirmek istemektedir.

5.2. Siyasal Terörizmin Taktikleri

Siyasal terörizmin önceki bölümde açıkladığımız amaçlarına ulaşabilmek için kullandığı bazı taktikleri bulunmaktadır. Siyasal terörizm kullandığı ilk elverişli taktik halk arasında bir korku psikolojisinin yayılmasıdır.(Hazır, 2001: 62) Korku ve dehşet salma terörizm stratejisinin temel noktalarından birisidir. Teröristler, eylemler veya eylem tehditleri ile insanları paniğe düşürerek, bezginlik, yılgınlık ve sahipsizlik duygusu yaratırlar.(Tavas, 2002: 20) Yaratılan bu korku ortamı içerisinde siyasal terörizm önce demokratik hükümetlerin asayiş ve düzeni sağlayamayacağını göstermek için halkın zihnini bulandırıcı eylemli ve sözlü propagandaya girişir, daha ileri seviyede ise, bu korkunun yarattığı ortamı değerlendirerek halkın bağlı bulundukları sosyal yapıdan uzaklaştırılarak kendi taraflarına çekilmesi hedeflenir.(Hazır, 2001: 62)

Bu taktikle, teröristler genel amaçlarına hizmet ederlerken aynı zamanda kendi tanıtımlarını yapmak, baskıya maruz kalan halkın üzerine dünya kamuoyunun dikkatini çekmek gibi çok yönlü taktikler kullanırlar.(Hazır, 2001: 64)

Siyasal terörizm eylemlerini tanıtılmak amacıyla kullanır. Terörist hareketlerin niyeti yok etmek değil tanınmaktır.(Stohl, 1979: 14)

Siyasal terörizm amaçlarına ulaşmada etkili olan bu taktiklerin dışında, aşağıda sıralanan taktikleri de kullanır.

- Halkı itaat etmeye mecbur etmek,
- Zor kullanarak yapılan pazarlık vasıtasıyla özel imtiyazlar kazanmak,
- Gelişigüzel oluşan baskı altındaki hareketleri ve reaksiyoner oluşumları provoke etmek,
- Teröristlerin uygun olmayan görüş ve davranışlarının cezalandırılması,(Stol, 1979: 14)
- Doğrudan doğruya terörizm hareketinin taktiklerine ve ideolojisine bağlı bir siyasal partinin oluşturulması.(Targ, 1979: 120)

Siyasal terörizm şüphesiz, belirttiğimiz taktik ve stratejilerin dışında da yöntemlere başvurabilir. Bu taktiklerin tümünü tespit etmek mümkün değildir. Çünkü terörizmin doğası gereği ne zaman, nerede hangi araçlarla, nasıl bir eylemde bulunabileceği genellikle belirsizdir.

SONUÇ

Sonuç olarak şunları söyleyebiliriz. Çalışma içerisinde de belirttiğimiz gibi bir terörizm çalışmasında en büyük zorluk, neyin terörizm olduğunu (ya da olmadığını) tespit etmektir. Eğer ele alınan konu siyasal terörizm ise bu zorluk daha da artmaktadır.

Belirttiğimiz gibi, siyasal terörizmi diğer terör türlerinden ayıran vasıf onun siyasal bir saik içermesidir. Ülkeden ülkeye, hatta aynı ülke içerisinde farklı zamanlarda değişik biçimlerde ortaya çıkabilen siyasal terörizmin sebepleri üzerinde tam bir uzlaşı sağlanamamıştır. Kimi zaman ekonomik sebeplerle ortaya çıkan siyasal terörizm kimi zaman ise, etnik veya ideolojik sebeplerden dolayı tezahür edebilmektedir.

Temel amacı, yönetimleri istikrarsızlığa düşürerek kendi ideolojileri doğrultusunda yeni bir rejim yaratmak olan siyasal terörizm, bu amaca ulaşmada farklı taktikleri de uygulayabilmektedir.

Stratejilerini daha çok, demokratik toplumların sağladığı özgür ortamlarda uygulama imkanına sahip olan siyasal terörizm, günümüzde modern demokratik toplumların güvenliğini tehdit eden en büyük tehlike olarak varlığını gelişerek sürdürmektedir.

KAYNAKÇA

Altuğ, Yılmaz (1995): *Terörün Anatomisi,* İstanbul:Altın Kitaplar Yayınevi.

Başeren, Sertaç (2002): "Terörizm: Kavramsal Bir Değerlendirme", Edt: Ümit Özdağ-Osman Metin Öztürk, *Terörizm İncelemeleri; Teori, Örgütler, Olaylar,* Ankara:ASAM Yayınları.

Chomsky, Noam (1999): "Uluslararası Terörizm: Görünüş İle Gerçek", Edt: Noam Chomsky ve diğerleri, *Terörizm Efsanesi,* Ankara:Ayraç Yayınevi.

Daver, Bülent (1986): "Demokrasinin Temel Prensipleri ve Terörizmle Mücadelede Bu Prensiplerin Önemi", Ankara:*A.Ü. S.B.F. Dergisi,* Cilt XVI.

Ergil, Doğu (1990): *Türkiye'de Terör ve Şiddet,* Ankara:Turhan Kitabevi.

Ferracuti, Franko (1984): "Terörizm Teorileri", *Uluslararası Terörizm Sempozyumu,* Ankara:Ankara Üniversitesi Yayını.

Gurr, Ted Robert (1979): "Some Characteristics of Political Terrorism in the 1960s", Edt: Michael Stohl, *The Politics of Terrorism,* New York:Marcel Dekker INC.

Hanlı, Hakan (2002): "Global Terörizm: Uluslararası ve Uluslarüstü Boyutu", www.teror.gen.tr. E.T.: 17.12.2002.

Hazır, Hayati (2001): *Demokrasi İstikrarsızlığın Sebebi Olarak Siyasal Şiddet ve Terörizm,* Ankara:Nobel Yayıncılık.

Jenkins, Brian M.(1986): "Defense Against Terrorism", *Political Science Quarterly,* Cilt 101, No: 5.

Karacan, İsmet (1984): "Terörizm: Kavram ve Yapısı", *Uluslararası Terörizm Sempozyumu,* Ankara:Ankara Üniversitesi Yayını.

Laqueur, Walter (1986): "Reflections on Terrorism", *Foreign Affairs,* Cilt 65.

Laqueur, Walter(2002): "Terörizmin Yorumlanması", Edt: Cemal Güzel, *Silinen Yüzler Karşısında Terör,* Ankara:Ayraç Yayınevi.

Laqueur, Walter (2002): "Bomba Felsefesi", Edt: Cemal Güzel, *Silinen Yüzler Karşısında Terör,* Ankara:Ayraç Yayınevi, Ankara.

Örgün, Faruk (2001): *Küresel Terör,* İstanbul:Okumuş Adam Yayıncılık.

Par, Arif Hikmet (1990): *Ansiklopedik Osmanlıca-Türkçe Sözlük,* İstanbul:Serhat Yayınevi.

Redhouse Sözlüğü (1997): İngilizce-Türkçe, İstanbul:Sev Yayıncılık.

Sarıca, Murat (1996): *100 Soruda Siyasi Düşünce Tarihi,* İstanbul:Gerçek Yayınevi, 7. Baskı.

Schmid, Alex (1983): *Political Terrorism,* Amsterdam:North-Holland Publishing.

Stohl, Michael (1979): "Myths and Realites of Political Terrorism", Edt: Michael Stohl, *The Politics of Terrorism,* New York:Marcel Dekker INC.

Targ, Harry R. (1979): "Societal Structure and Revolutionary Terrorism: A Preliminary Investigation", Edt: Michael Stohl, *The Politics of Terrorism,* New York:Marcel Dekker INC.

Tavas, Taner (2002): "Terörizm: Psikolojisi ve Hedefleri", Edt: Ümit Özdağ-Osman Metin Öztürk, *Terörizm İncelemeleri: Teori, Örgütler, Olaylar,* Ankara:ASAM Yayınları.

Wilkinson, Paul (1979): *Terrorism and The Liberal State,* London:The Macmillan Press Ltd.

Zafer, Hamide (1999): *Sosyolojik Boyutuyla Terörizm,* İstanbul:Beta Yayınları.

View publication stats